

J. P. TRAP

KONGERIGET
DANMARK

FJERDE OMARBEJDEDE UDGAVE

UNDER MEDVIRKNING AF VIDENSKABSMÆND, FAGFOLK OG
STEDLIGE MEDDELERE FRA ALLE LANDETS EGNE

UDARBEJDET AF

HARALD WEITEMEYER

III. BIND

SORØ AMT · PRÆSTØ AMT
BORNHOLMS AMT

KØBENHAVN 1921

G. E. C. GADS FORLAG

(FREDERIK GAD)

INDHOLD AF TREDIE BIND

	Pag.
SORØ AMT	1—258
Købstæder: Korsør p. 71. — Ringsted p. 34. — Skælskør p. 86. — Slagelse p. 53. — Sorø p. 6.	
Herreder: Alsted p. 97. — Ringsted p. 121. — Slagelse p. 160. — Vester-Flakkebjerg p. 193. — Øster-Flakkebjerg p. 223.	
Sogne (og Landkommuner):	
Agersø (egen Komm.)	220
Allindemagle (Haraldsted-Allindemagle Komm.)	127
Komm.)	130
Alsted (Alsted-Kirke-Fjenneslev Komm.)	102
Benløse (egen Komm.)	123
Bjernede (Slaglille-Bjernede Komm.) ..	109
Boeslunde (egen Komm.)	186
Braaby, se Vester- og Øster-Brøby.	
Bringstrup (Bringstrup-Sigersted Komm.)	125
Bromme (egen Komm.)	114
Eggeslevmagle (egen Komm.)	194
Faarstrup (Skørpinge-Faarstrup Komm.)	199
Farendløse [Farringløse] (Nordrup-Farendløse Komm.)	140
Flakkebjerg (Høve-Flakkebjerg Komm.)	198
Fodby (egen Komm.)	243
Freerslev (Haslev-Freerslev Komm.) . . .	154
Fuglebærg (Krummerup-Fuglebærg Komm.)	104
Komm.)	227
Fyrendal [Fuirendal] (Kvislemark-Fyrendal Komm.)	239
Førslev (egen Komm.)	229
Gerlev (Lundforlund-Gerlev Komm.) ..	180
Gimlinge (egen Komm.)	203
Gudum (egen Komm.)	173
Gunderslev (egen Komm.)	232
Gyrstinge (egen Komm.)	116
Haarslev (Haarslev-Ting-Jellinge Komm.)	204
Halagerlille (Tystrup-Halagerlille Komm.)	225
Haraldsted (Haraldsted-Allindemagle Komm.)	127
Haslev (Haslev-Freerslev Komm.)	148
Hejninge (egen Komm.)	169
Hemmeshøj (Vemmelev-Hemmeshøj Komm.)	185
Herlufsholm (egen Komm.)	246
Holsteinborg (Holsteinborg-Venslev Komm.)	207
Hyllested (egen Komm.)	206
Hyllinge (egen Komm.)	237
Høm (Vetterslev-Høm Komm.)	142
Høve (Høve-Flakkebjerg Komm.)	197
Jystrup (Jystrup-Valsøllille Komm.) . .	132
Karrebæk (egen Komm.)	241
Kindertofte (egen Komm.)	175
Kirke-Fjenneslev (Alsted-Kirke-Fjenneslev Komm.)	104
Komm.)	117
Kirkerup (Sørbymagle-Kirkerup Komm.)	201
Kirke-Stillinge (egen Komm.)	181
Krummerup (Krummerup-Fuglebærg Komm.)	226
Kvislemark (Kvislemark-Fyrendal Komm.)	238
Kværkeby (egen Komm.)	137
Lundforlund (Lundforlund-Gerlev Komm.)	179
Lynge (egen Komm.)	100
Magleby (egen Komm.)	217
Marvede (egen Komm.)	236

	Pag.		Pag.
Munke-Bjærgby (egen Komm.).....	113	Sørbymagle (Sørbymagle-Kirkerup Komm.)	200
Nordrup (Nordrup-Farendløse Komm.)..	138	Taarnborg (egen Komm.)	189
Nordrup (Sønderup-Nordrup Komm.)..	171	Teestrup (egen Komm.)	159
Omø (egen Komm.)	222	Terslev (egen Komm.)	146
Ottestrup (Sorterup-Ottestrup Komm.)	174	Ting-Jellinge (Haarslev-Ting-Jellinge Komm.)	205
Pedersborg (egen Komm.)	97	Tjæreby (egen Komm.)	213
Ringsted Landsogn (egen Komm.)....	121	Tystrup [Tjustrup] (Tystrup-Halagerlille Komm.)	224
Sigersted (Bringstrup-Sigersted Komm.)	126	Vallensved (egen Komm.)	235
Skt. Mikkels Landsogn (egen Komm.)..	168	Valsøllille (Jystrup-Valsøllille Komm.)..	133
Skt. Peders Landsogn (egen Komm.)..	161	Vemmelev (Vemmelev-Hemmeshøj Komm.)	184
Slaglille (Slaglille-Bjernede Komm.)... 108		Venslev (Holsteinborg-Venslev Komm.)	207
Skørpinge (Skørpinge-Faardrup Komm.)	198	Vester-Broby [Braaby] (egen Komm.)..	101
Slots-Bjærgby (Slots-Bjærgby-Sludstrup Komm.)	177	Vetterslev (Vetterslev-Høm Komm.)... 141	
Sludstrup (Slots-Bjærgby-Sludstrup Komm.)	178	Vigersted (egen Komm.)	134
Sneslev (egen Komm.)	144	Øde-Førslev (egen Komm.)	143
Sorterup (Sorterup-Ottestrup Komm.)..	173	Ørslev (egen Komm.)	147
Stenmagle (egen Komm.)	119	Ørslev (Ørslev-Sønder-Bjærg Komm.)	210
Sønder-Bjærg (Ørslev-Sønder-Bjærg Komm.)	212	Øster-Broby [Braaby] (egen Komm.)..	155
Sønderup (Sønderup-Nordrup Komm.)..	170		

PRÆSTØ AMT 259—518

Købstæder: Næstved p. 282. — Præstø p. 264. — Stege p. 324. — Store-Heddinge p. 274. — Vordingborg p. 305.

Herreder: Baarse p. 459. — Bjæverskov p. 337. — Fakse p. 383. — Hammer p. 433. — Mønbo p. 491. — Stevns p. 359. — Tybjerg p. 410.

Sogne (og Landkommuner):

Allerslev (egen Komm.)	474	Gørslev (Vollerslev-Gørslev Komm.)..	343
Alslev (egen Komm.)	387	Haarlev (Haarlev-Himlingøje Komm.)..	354
Aversi (egen Komm.)	412	Hammer (egen Komm.)	449
Baarse (egen Komm.)	467	Havnelev (egen Komm.)	381
Bavelse (Glumsø-Bavelse Komm.)	424	Hellested (egen Komm.)	373
Beldringe (egen Komm.)	469	Hellevmagle [Herlufmagle] (egen Komm.)	416
Bjæverskov (egen Komm.)	341	Herfølge [Herfølge] (egen Komm.)... 344	
Bogø (egen Komm.)	517	Himlingøje (Haarlev-Himlingøje Komm.)	356
Borre (egen Komm.)	502	Holme-Olstrup (egen Komm.)	439
Dalby, se Sønder-Dalby.		Holtug (egen Komm.)	366
Damsholte (egen Komm.)	510	Hylleholt (egen Komm.)	397
Elmelunde (egen Komm.)	500	Højerup (egen Komm.)	361
Endeslev (Endeslev-Vraaby Komm.)... 357		Jungshoved (egen Komm.)	472
Everdrup (egen Komm.)	462	Kalvehave [Kallehave] (egen Komm.)..	483
Fakse (egen Komm.)	393	Karise (egen Komm.)	383
Fanefjord (egen Komm.)	513	Kastrup (egen Komm.)	456
Fensmark (Fensmark-Rislev Komm.) ..	419	Keldby (egen Komm.)	497
Frøslev (egen Komm.)	378	Kongsted (egen Komm.)	398
Glumsø (Glumsø-Bavelse Komm.)	423	Køng (egen Komm.)	452

Ringsted.

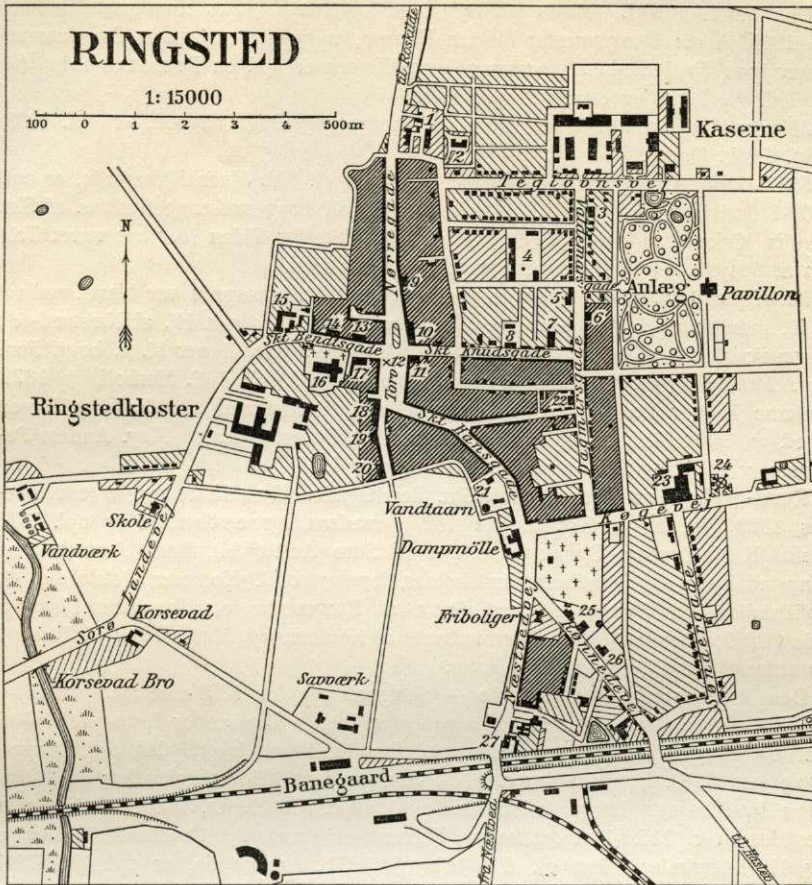


1421

Købstaden Ringsted ligger i Ringsted Hrd. under $55^{\circ} 26' 34''$ n. Br. og $0^{\circ} 47' 1''$ v. L. for København. — $11^{\circ} 47' 39''$ ø. L. for Grw. (beregnet for det nu nedbrudte, gl. Vandtaarn). Byen ligger temmelig højt — højeste Punkt er ved Sprøjtehuset paa Køgevej, c. 58 m, ved Hj. af Skt. Knudsgade og Torvet er der c. 57 m —, men paa et jævnt og skovløst Terræn. Lige V. for Byen er der en Sænkning, hvori den fra Langesø kommende Ringsted Aa (Næsby Aa) løber mod S. til Susaa. Byen ligger c. 60 km SV. for Kbhvn., 30 km SV. for Roskilde og 15 km ØNØ. for Sorø. Dens største Udstrækn. er fra S. til N.,

c. 1335 m, medens der fra V. til Ø., omtr. midt i Byen (Linien Skt. Bendtsgade-Skt. Knudsgade-Anlægsvej) er c. 870 m, men baade mod S. og N. er der smallere. Byens Hovedaare fører fra S., fra Banegaarden, mod N. ad den buede Skt. Hansgade over det store, langstrakte Torv og videre gennem den brede Nørregade ud til Landevejen til Roskilde; fra Torvet fører mod V. Skt. Bendtsgade, som udmunder i Landevejen til Sorø, mod Ø. Skt. Knudsgade og Anlægsvej ud til Byens Østgrænse. Byen gør et godt og solidt Indtryk med sine for en Del ret anselige Huse, men noget gammeldags Præg har den trods sin Ælde ikke, og af ældre Bygn. findes der saa godt som ingen, hvad der skyldes de hyppige Brande, den har været udsat for. Den har udvidet sig en Del i sidste Tredjedel af 19. Aarh., særlig ved Anlægget af Skt. Knuds- og Dagmarsgade og omkr. Køgevej, og i dette Aarh. ved det nye Kvarter mod NØ. mel. Nørregade og Lystanlægget; men dens naturlige Udvikling har længe været hæmmet af, at Arealet mel. Banegaarden og Byen, „Klosterjorden“, der tilhørte Ringsted Klosters Fideikommiss, ikke kunde erhverves. Anlægget af Køge-Ringsted Banen og den midtsjæll. Bane har imidlertid aabnet nye Muligheder for Byens Udvikling, og den har nu i 1917 for at kunne udvide sig købt hele Hovedgaarden Ringsted Kloster, c. 379 ha, der endnu hører under Landsognet, men agtes indlemmet i Byen. Et nyt Industri kvarter er allerede ved at rejse sig S. for Byen mel. Rønnede- og Næstved Landevej, og Arealet mel. Banegaarden og Byen tænkes bebygget, saa snart Forholdene tillader det.

Byen har 19 Gader og Stræder og 1 Torv. Købstadgrunden med Markjorderne udgjorde $\frac{1}{2}$ 1916 714 ha, deraf Købstadgrunden c. 89, og der var 422 Huse. Af Arealet var (1912) 382 ha besaaede, 144 Grønfoder og Græsning, 64 Brak, 44 Haver o. l., 2 Mose, 71 Gader, Veje og Byggegr., 4 Skov og 1 Vandareal. Det saml. Hartk. (1905) for Byen og Markjorderne er c. 169 Td. Paa Markjorderne findes 39 Jordbrug, deraf *Kærehave Husmandsskole*, c. 29 Td. H., Ejds. 204, Jordv. 138, c. 82 ha (en Del ligger dog i Nabokommunerne), og *Stakhauegd.*, c. 19,4 Td. H., Ejds. 78;c. 72 ha. Af alle Jordbrugene drives 18 fra Byen.



Efter Generalstabens Revision 1919.

- | | | | |
|---------------------|----------------------------|-----------------------------------------------------|----------------------|
| 1 Sygehús | 8 Kommuneskole | 15 Amtmandsgaarden | 21 Teknisk Skole |
| 2 Milit. Sygehús | 9 Apotek | 16 Skt. Bendts Kirke | 22 „Bethlehem“ |
| 3 Fonds Stiftelse | 10 Hotel „Postgaarden“ | 17 Raadhus | 23 Svineslagteri |
| 4 Kommuneskole | 11 Sparekasse | 18 Hotel „Børsen“ med Bank
for Ringsted og Omegn | 24 Ringsted Mølle |
| 5 Asyl | 12 Tingsten | 19 Højskolehjem | 25 Gasværk |
| 6 Skt. Josefs Skole | 13 Sjæll. Bondest. Sparek. | 20 Fattiggaard | 26 Elektricitetsværk |
| 7 Skt. Knuds Kirke | 14 Posthus og Telegrafst. | | 27 Jernbanehotellet |

Bygningernes saml. Brandforsikringssum var i 1918 10,124,788 Kr. Ved Vurdering til Ejendomsskyld i 1916 udgjorde den saml. Vurderingssum 11,007,000 Kr., deraf Jordværdien 3,253,000 Kr.

Da Ringsted Landsogn danner en egen Sognekommune, behandles det særskilt under Herredet.

Af offentlige og andre Bygninger samt Institutioner nævnes:

Skt. Bendts Kirke, der beskrives særskilt ndfr.



Den katolske **Skt. Knuds Kirke** (Knud Lavards K.), Skt. Knudsgade, indviet $12/3$ 1907, Arkt.: Tømrermester Morten Hansen, er bygget omtr. som Døvstumme-kirken paa Frederiksberg; sammen med Kirken er opf. en Præstebolig (se III. Tid. $21/3$ 1907, og „Archit.“ $9/4$ 1907).

Missionshuset Bethlehem, Hj. af Pileborgs- og Dagmarsgade, er opf. 1909, Arkt. Gotfr. Tvede.

Skt. Hans Kapel, Skt. Hansgade, paa den gl. Skt. Hans Kirkeplads, er opf. 1900-1 (indviet $22/6$) i gotisk Stil (Arkt. Storck), til Brug saalænge Restaur. af Skt. Bendts Kirke stod paa 1901-9. Det bruges ikke for Tiden (der har været Tale om at benytte det til Menighedshus el. Folkebibliotek).

Kirkegaarde. Efter at den gl. Kirkegd. ved Skt. Hansgade var blevet nedlagt 1840, indrettedes s. Aar den nye *Assistens Kirkegaard* paa Hj. af Næstved- og Køgevej; den er godt 2 ha og har et Ligkapel. Her ligger bl. a. begr. Forf. Chr. Molt Wengel; † 1859, Byfoged, Konferensrd. C. J. C. Harhoff, † 1871, Malerne Holger Roed, † 1874 (Pyramide med Portrætmed.), og Faderen Jørgen Roed, † 1888, Birkedommer H. Glud, † 1903, Sprogforskeren, Mag. Anders Pedersen, † 1911, og Politikeren N. Bransager, † 1915.

Raad-, Ting- og Arresthuset, Skt. Bendtsgade. Raadhusbygn. erhvervedes 1826 (jvf. Kanc. Skr. af $15/3$ 1827), medens Arresthuset er opf. 1875 (Arkt. F. V. Tvede); Bygningerne ejes af Sorø Amt ($21/32$), Rosk. Amt ($3/32$) og Ringsted By ($8/32$). Raadhuset indeholder, foruden offtl. Kontorer, Retslokaler og Politistation, en Byraadssal med Portr. af Borgmestre og Byraadsmedlemmer siden 1869; i Retssalen en Marmorbuste af Konferensrd. Harhoff (H. V. Bissen). Arresthuset har Pl. for 16 Arrestanter.

Den **kommunale Borgerskole** — Skoleordning fra 1890'erne med gratis og fælles Undervisning — omfatter *Grundskolen* med 4 Klasser for Børn paa c. 7-11 Aar og *Borger- og Mellemskolen* med Realklasse, hvoraf den egtl. Borgerskole har 3 Kl. for Børn paa c. 11-14 Aar, medens Mellemskolen har 4 Kl. foruden Realklassen. Borgerskolen havde i 1919 c. 550 Elever, Mellemskolen med Realklassen c. 115. Ved det komm. Skolevæsen er ansat 1 Overlærer, 12 Lærere og 11 Lærerinder. Den gl. Skolebygn., Skt. Knudsgade, er opf. 1874-76 i 2 Stokv. (Arkt. Nissen), det nye Skolekompleks, i Skolegade mel. Nørregade og Lystanlægget (Arkt. A. Haunstrup), er opf. siden 1906 i Pavillonstil, for Tiden med 4 Pavilloner foruden Gymnastikhus med Badeanstalt (dels for Børnene, dels offtl. Anstalt) m. m.; Bygningerne er grupperede om en c. 3000 m² stor Legeplads. — **Teknisk Skole** er opr. 1868 af den s. Aar stift. Industriforening og fik sin egen Bygn. opf. 1890-91 (for c. 28,000 Kr., Arkt. F. C. C. Hansen) paa en af Minist. skænk. Grund paa Skt. Hans Kirkeplads; c. 100 Elev. og 8 Lærere (se J. V. Christensen, Industriforen., 50 Aar, Festskr., 1918). — **Handelsskolen**, opr. 1898 af den 1889 stift. Handelsforen., nu kaldet Handelsstandsforeningen, har siden 1907 Lokaler i Borgerskolen; c. 40 Elever og 3 Lærere (se J. V. Christensen, 25 Aar, Festskr., 1914). — **Skt. Josephs Skole**, Dagmarsgade, er opr. 1914 af Skt. Josephssøstrene.

Kørehave Landbrugs- og Husholdningsskole, paa Markjorderne ved Køge Landevej, er opr. 1903 (indviet $20/9$), anerkendt af og med Tilskud fra Undervisningsmin., og omfatter Landbrugskursus for unge Karle, Husholdningskursus for unge Piger og 11 Dages Kursus for Md. og Kv. i en modnere Alder. Skolen, der er udvidet betydeligt fl. Gange (fra Beg. c. 22, nu 138 ha, se p. 34), har indtil Nov. 1919 været besøgt af c. 11,100 Elever og har 10 Lærere og

6 Lærerinder foruden Forstanderen (N. J. Nielsen-Klodskov, der ejer Skolen). Af Bygningerne nævnes Elevbygningen og Avlsbygningen (opf. 1902-3), Kursusbygningen (1908), 4 Villaer for Lærere, Gaarde m. m.; af Arealet er c. 8 ha beplantet med Frugttræer og ligesaa meget med Køkkenurter; 1910 tilkøbtes Kærehavegd. (c. 16 ha), en anden Gd. („Nutiden“) 1913 og 1914 c. 41 ha af Hovedgaarden Kærup; Pladsen omkr. Komplekset er smukt beplantet; paa Festpladsen er der 1903 rejst en Mindesten (Granit) for Husmand Peder Hansen, † 1854, Husmændenes Talsmand, og 1919 en Mindevarde (Eg) for Sønderjyllands Genforening.

Det alm. Sygehus, Nørregade, er opf. 1856 og har c. 30 Senge, Epidemihuset 1902, Arkt. F. C. C. Hansen, med c. 20 Senge. — Garnisonssygehuset, ved Siden af Sygehuset, Arkt. O. Petri (se ndfr.), har 12 Senge. — Fattiggården, Søgade, er opført 1862; paa Gaarden er en Forplejningsanstalt for Vejfarende, med 8 Senge^{*)}.

Andre milde Stiftelser: Friboligen, for gl. værdige trængende i R., mel. Rønnede- og Næstvedvejen, er stift. $\frac{5}{2}$ 1857 af en Damekomité; Bygn. er opf. 1860-61 og afgiver Fribl. for 12 Pers.; Stiftelsen bestyres under Indenrigsmin. Tilsyn af en Direktion paa 7 Medl. (Fund. af $\frac{29}{1}$ 1861). — Fondets Borgerstiftelse (henlagt under fornævnte Stiftelse), Valdemarsgade, opr. 1878 af „Fondet til Underst. af værdige gl. trængende“; Bygn. er opf. 1909 (Arkt. A. P. Christensen) og har Friboliger med 6 Toværelser og 9 Etværelser Lejligheder; Bestyrelsen bestaar af 7 Medl. — Dagmar-Asylet, Dagmarsgade, er opr. og opf. 1885 paa en af Komm. skænk. Grund og har Pl. til c. 50 Børn; det bestyres af 12 Damer og 6 Herrer (Vedt. af $\frac{18}{3}$ 1885); til Asylet er knyttet fl. Legater. — Haandværkssvendenes Sygekasses Stiftelse, Dagmarsgade, stift. 1877, Bygn. opf. 1891, har 10 Boliger, som efterhaanden vil blive Friboliger.

Som Garnisonsby (ifl. Lov af $\frac{12}{3}$ 1911) for 4. Artilleriafd. har Byen faaet et stort Kaserneanlæg, opf. 1914 mod NØ. i Byen ved Teglovnsvvej for Enden af Valdemarsgade; det bestaar af den kommunale Kaserne (Mandskabsbygn., Stalde, Magasiner og Værksteder), Arkt. Knudsen-Pedersen og O. Petri, bogført for c. 400,800 Kr., samt det komm. Garnisonssygehus (se ovfr.), og Statskasernen (Kommandobygn., Arkt. Sv. Sinding, Ridehus, Gymnastiksal, Eksercerhus, Staldbygninger m. m., Arkt. O. Petri) (se „Archit.“ $\frac{12}{12}$ 1914).

Af komm. Anlæg nævnes endvidere: Gasværket, ved Kirkegaarden, anl. 1866 for c. 48,000 Kr., fl. Gange udvidet, sidst 1909, $\frac{21}{3}$ 1918 bogf. for c. 270,400 Kr. Vandværket, i Aadalen ved den nedl. Havemølle, anl. 1885 for c. 107,000 Kr., nu fuldt moderne med artesiske Brøndboring, bogf. for 172,300 Kr.; et nyt Vandtaarn er opf. 1916 ved Skt. Hansgade; det dagl. Vandforbrug er c. 700 m³. Elektricitetsværket, ved Rønnedevejen ved Siden af Gasværket, er anl. 1902 og bogf. for c. 238,800 Kr.

Banegaarden, S. for Byen, er opf. 1855-56 og er Station for den vestsjæll. Bane og Køge-R. Banen, fra hvilken der i 1919 er anl. et Sidespor til det p. 34 nævnte nye Industrikvarter. Posthuset og Telegrafstationen (til Leje) ligger i Skt. Bendtsgade lige overfor Kirken.

Af andre Bygn. nævnes: Amtstuegaarden, Skt. Bendtsgade, Præste-

*) Til Fattigvæsenet er knyttet *Rothenburgs Stiftelse*, opr. 1737 af Helvig Christensd., Enke efter By- og Raadstueskriver Jørgen Nielsen R., † 1737, med et Hus i Sogade til 6-8 fattige og 500 Rd., hvis Renter skulde anvendes til Bygn.s Vedligeholdelse og Uddeling til Beboerne. Huset, der var sammenbygget med det gl., nu nedrevne Fattighus, er nu genopf. i Forb. med den nuv. Fattiggd. paa Byens Bekostning, og Renterne uddelles til Kommunens fattige; Stiftelsen bestyres af Byraadet (Fund. af $\frac{13}{4}$ 1737, konf. $\frac{21}{2}$).

gaarden, Skt. Knudsgade, opf. 1870, Apoteket (Løveap., opr. 1808), Nørregade. *Børsen*, Hj. af Søgade og Torvet, med Hotel og Lokaler for Ringsted Bank, Hotellet *Casino*, Torvet, med Teater (400 Siddepl.), *Hotel Postgaarden*, Hj. af Nørre- og Skt. Knudsgade, der med sin store Façade — Stentrappe, to Porte og Midtgavl — har Præg som en Herregaard.

Paa Torvet ligger 3 store, flade Stene (fredl.), efter Traditionen gl. Tingsten og saaledes snarest Rest af Byens gl. Tingsted; Ringsted er i øvrigt den eneste danske By, hvor saadanne er bevarede. Paa den ene er indhugget et Tavlespil som et Minde om Englændernes Ophold i Byen i 1807. — Ved Sorø Landevej, ud for Ringsted Klosters Godsforvalterbl., er $\frac{24}{100}$ 1916 afsl. et Mindesmærke (høj Granitsten) for Niels Bransager.



Torvet i Ringsted med Hotel Postgaarden.

Lystanlægget, mod NØ. i Byen, c. 13 ha, er anlagt 1898; en smuk Pavilion, Arkt. A. P. Christensen, er opf. — Til Kolonihaver er udlagt i alt c. 9,8 ha.

Gamle Huse. Byen har kun bevaret yderst faa gl. Privatbyggn. Malerisk virker den lille Ejendom ved Skt. Bendts Kirkegaardsmur, Skt. Bendtsgade, opf. c. 1800. „Slukefter“ nordligst i Nørregade er en Bindingsværksgd. fra 18. Aarh. (paa Portbjælken staar: 1749). Hotel Postgaarden byggedes som kgl. Postgaard under Chr. VIII.

Indbyggertallet var $\frac{1}{2}$ 1916 4897 (1801: 817, 1850: 1380, 1901: 3320). Efter Erhverv fordeltes Folkemængden 1911 (4045) i flg. Grupper: 1580 levede af Haandv. og Industri, 1024 af Handel o. l., 233 af Transport, 106 af Landbr., 11 af Mejeridrift, 373 af immateriel Virksomhed, 343 var Tyende o. l., 186 Rente-nydere, 80 væsentl. oftl. understøtt., 109 uden angivet Erhverv. Som det ses,

indtager Handel samt Haandv. og Ind. en i Forhold til Indbyggertallet ret anselig Plads, men tillige lægger man Mærke til det ret betydelige Landbrug.

I Ringsted affholdes 14 Markeder aarl. med Heste og Kreaturer: 1 i hver Maaned, 2 i Marts, og Sept. Torvedag hver Onsdag og Lørdag.

Af større Fabrikker og industrielle Anlæg nævnes: Bryggeriet „Alliance“, grl. 1859 som Hvidtølsbryggeri, 1881 udvidet ogsaa til Bayerskølbr., A/S fra 1899, Aktiekap. 250,000 Kr., aarl. Prod. c. 11,000 hl Hvidtøl og 3000 hl Bayerskøl, c. 25 Arbejd.; Ringsted Dampmølle, grl. 1880, A/S fra 1910, Aktiekap. 400,000 Kr., formaler aarl. c. 50,000 Td. Korn, c. 18 Arb.; R. Andelssvineslagteri, grl. 1896, slagter aarl. c. 55,000 Svin, c. 50 Arb.; R. Guldlister- og Rammefabr., et 1898 st. A/S, Aktiekap. 65,000 Kr., c. 60 Arb.; fl. Maskinfabrikker, deribl. R. Jærnstøberi og Maskinfabr., grl. 1895, A/S fra 1917, Aktiekap. 250,000 Kr.; R. Cementvarefabr. og Betonstøberi, A/S st. 1919; desuden fl. Savskærerier, en Træskofabr., en Lervarefabr., en Mineralvandsfabr., en Møbelfabr. og 2 Bogtrykkerier m. m.

I Ringsted udgives 2 Aviser: „Ringsted Folketidende“, grl. 1871, og „Vestres Folkeblad“, grl. 1891.

Kreaturholdet var ^{15/7} 1919: 270 Heste, 248 Stkr. Hornkv. (deraf 145 Køer), 1 Ged, 10 Faar og 210 Svin (1914: 862).

Byens Øvrighed består af en Politimester og en folkevalgt Borgmester. Byraadet består, foruden af Borgmesteren som Formand, af 9 Medl.

Finansielle Forhold. Af Indtægterne i 19^{13/14} nævnes: Skatter 98,039 Kr. (heraf Grundsk. 1202, Hussk. 3236, Ejendomsskyld 6767, Opholdskommunesk. 83,750, Erhvervskommunesk. 1426, Aktieselskabssk. 7386 (med Fradrag af i alt 5718 i uerh. Skatterest.), Afgifter eft. Næringsloven m. v. 5903, Afg. af faste Ejendomme 8757, Tilsk. fra Statsk. i H. t. Lov Nr. 85 af ^{15/5} 1903 3085, Oversk. af Købstadjorder 6863, af Vandværk 8825, af Gasv. 3896, af Elektricitetsv. 18,240, Udbytte af Værdipapirer 8075; af Udgifterne: Byens Bestyrelse 7882, Fattigvæs. 16,512, Hjelpekasser 3290, Alderdomsunderst. 15,909, Skolevæs. 42,255, Rets- og Politivæs. 9693, Medicinalvæs. 7596, Gader, Veje og Kloakker 4513, Gadebelysn. 6864, offtl. Renlighed 1483, Brandvæs. 2055. Kommunen ejede ^{31/3} 1914 1,196,010 Kr., (deraf 939,366 i faste Ejend.). Dens Gæld udgjorde 582,276 Kr., Legatbeløbet 22,515 Kr. Skatteproc. var 19^{19/20} 6,5, Ligningsproc. 7,8.

Kommunens faste Ejendomme er: Skolebygningerne, Sygehuset, Epidemihuset. Garnisonssygehuset, Fattiggaarden, Gasværket, Elektricitetsværket, Sprøjtehuset, Kaserneanlægget, Andelen i Raad-, Ting- og Arresthuset samt 996 ha Jorder foruden det p. 34 nævnte Ringsted Kloster.

Det faste Brandkorps består af 1 Brandinspektør, 2 Assisterter og 12 Mand, Politistyrken af 3 Betjente og 2 Reservebetjente. Endvidere 2 Statsbetjente.

I *Sparekassen for Ringsted og Omegn* (opr. 1832) var ^{31/3} 1918 Indskuddet 6,171,164, Reservef. 652,091 Kr. I Banken for *Ringsted og Omegn* (opr. 1890) var ^{1/1} 1920 Aktiekap. 4 Mill. Kr., Indsk. c. 18 Mill. Kr., Reservef. 1,500,000 Kr. Desuden har den *sjæll. Bondestands Sparekasse* Kontor her.

I gejstl. Hens danner Ringsted med Landsognet og Benløse S. (siden 1867) eet Pastorat. — Byen er Bopæl for en Dommer og en Politimester (se p. 4). Den hører til Rosk. Amtstuedistrikt og Ringsted Lægekr. og har et Apotek, opr. 1808 som Filial af Sorø Apotek, selvstændigt fra 1812. Den hører til Amtets 1. Folketingskreds (Opstillingskreds), for hvilken den er Valgsted,

Sorø Skattekr., Ringsted Skyldkr., 5. Forligskr. og 2. Udskrivningskreds' 77. Lægd samt er Sessionssted for Læggerne 60-77.

Ringsted danner med Slagelse og Sorø eet Toldsted. Toldforvalteren bor i Slagelse. Ved Postvæsnet er ansat 1 Postmester, 1 Toldkontrollør og 4 Assistenten, ved Telegrafvæsnet 1 Telegrafbestyrer (Postmesteren).

Jærnbaner. Med Statsbanerne befordredes (vestsjæll. Bane) fra Ringsted 19^{18/19} 101,930 Personer, derunder Transit fra Køge-Ringsted Banen (se Køge) 2947; Totalvægten af Gods og Kreaturer ankommet med Statsbanerne til Ringsted var 34,644 Tons (derunder Transit til Køge-R. Banen 4884) og afgaaet fra R. 38,837 T. (derunder Transit fra Køge-R. Banen 10,542 T.). Om den under Bygning værende *midtsjæll. Bane* se under Næstved.

Historie. Ringsted (1231 Ringstath) er aabenbart en ældgl. By. Paa Valdemarernes Tid var den Hovedtingstedet for hele Sjæll. (nævnt som saadant allerede 1131), hvad den paa Gr. af Beliggenhed midt paa Øen havde særlige Betingelser for at blive, og som Sæde for Landstinget har Byen bevaret sin Betydning lige til op mod vor Tid. Men der er meget, der taler for, at Stedets Betydning som Samlingssted for Øens Folk rækker helt tilbage til den forhist. Tid; det viser sig næsten alle Steder, at de store Tingsteder er gl. Offerpladser fra hedensk Tid, og at Sammenkomsterne er oprindelige Offerfester. Landstinget 1171 holdtes i „Ringstade Lund“, og 1148 nævnes Tislund i Forb. med Ringsted; disse Omstændigheder tyder paa, at her har været en hellig Lund, viet til Guden Tyr, der vel har været det oprindl. Midtpunkt. Men Byen fik ikke Navn af Helligdommen, saaledes som det blev Tilfældet andre Steder (Odense, Viborg), og Navnet er vist ikke saa glt. som disse. Som Kongesæde i Oldtiden nævnes Byen ogsaa; ifl. Saxo residerede Frode IV snart i Lejre, snart i R., og man har hertil villet henføre det Ringsted („Hringstaðir“), som blandt en Række opdigtede Navne nævnes i „Völsungakviða“ i den ældre Edda. Kong Sigmund skænker her sin unge Søn Helge Hundingsbane kostelige Gaver, deriblandt „Hringstaðir“:

„Helge han kaldte ham,	Hringsted, Haatun,
skænked ham Hringsted,	Himinvange,
Solfjæld, Snefjæld,	og et prægtigt Sværd
Sigersvange,	til Sinfjötles Broder.“

Og Digtet ender med en Hyldest til Helten:

„Dig anstaar det, Fyrste!	Nyde du baade
alt at eje,	Högnæs Datter
de røde Ringe	og dertil Hringsted,
og den rige Mø.	Sejr og Lande.
Hil dig, du bolde!	Saa endtes Kampen.“

Men det er et stort Spørgsmaal, om Navnestoffet i disse fælles-germanske Digtkredse tør stedfæstes hertil eller overhovedet tør stedfæstes; fra svensk Side har man nylig henført samtlige Navne til Østergötland. Snarere maa man vist tænke paa en Forb. mell. Siklingættens Kongesæde i Sigersted og Ringsted, saaledes at Offerlunden har været knyttet hertil; Siklingætten, som navnlig er kendt fra Sagnet om Hagbard og Signe, antages at have hersket her i det 4. Aarh. (Axel Olrik), og Stedets Oldtidsblomstring ligger derfor et Stykke Tid forud for Skjoldungeriget i Lejre.

Ved Middelal.s Beg. omtales R. som den anseeligste By paa Sjæll.; først senere maatte den i Betydning vige Pladsen for sin Medbejler, Roskilde. Meget vidner om R.s høje Rang i disse Tider. Som Møntsted hører den til de ældste i Landet, idet der alt under Knud den Store prægedes Mønt her (paa en Mønt fra den Tid kaldes den „Ricsta“), og under Knud den Hellige nævnes her en Møntmester Alfword (paa Mønterne er Byens Navn forkortet til „Ri“ el. „Reg“). Her havde Landstinget, Provinsens øverste Domstol, sit Sæde (1584 forlagdes Tingstedet til et Kapel ved Skt. Bendts Kirke). Kongerne opholdt sig ofte her (af Vald. II's Jordebog ses, at R. har været Krongods, indtil den i 12. Aarh. blev mageskiftet for Søborg, se II p. 101, og O. Nielsens Udg. af Vald. Jordeb. p. 127), og vigtige Regeringshandling har fundet Sted her. Saaledes blev i en glimrende Forsamling af Rigets Stormænd og Prælater den første Kongekroning foretaget her ^{25/6} 1170, idet Knud Valdemarsen blev kronet og salvet samtidig

med, at hans Stamfader Knud Lavard blev skrinlagt i Kirken; ^{21/7} 1171 gav Biskop Absalon den sjællandske Kirkeret i R.; ^{12/11} 1329 sluttede Chrf. II, efter at være vendt hjem fra sin Landflygtighed, et Forlig med Johan den Milde; Julen 1345 blev R. indtaget og plyndret af Holstenerne; paa et Møde i R. Skt. Knudsdag ^{7/1} 1349 gjorde Vald. Atterdag Regnskab for Anvendelsen af de oppebaarne Skatter; 1472 tillod Chr. I de sjæll. Købstæder at holde et aarl. Møde i R., til hvilket hver By skulde sende en Borgmester, en Raadmand og en Borger; i noget ændret Skikkelse vedblev disse Møder, hvor der forhandlede om Midler til Stædernes og Handelens Fremme, mere el. mindre hyppigt gennem det 16. Aarh.; og endelig blev Kongerne i Middelald. sædvanlig hyldede her paa Sjællandsfarernes Landsting for denne Provins (den sidste, der modtog Hylдинг i R. som Tronfølger, var Chr. IV ^{10/7} 1584). Hvad der ogsaa bidrog betydeligt til Byens Anseelse, var Benediktinerklosteret, der anlagdes under Svend Estridsen (se p. 42), og i hvis Kirke, der senere blev Byens Sognekirke, efter at dens egen Kirke var blevet nedl. efter Reformat., en af Danmarks mest afholdte Helgener, Knud Lavard, blev skrinlagt. Der har i Middelald. været et Skt. Knuds Gilde.

R.s nævnte Sognekirke hed *Skt. Hans Kirke* og laa mod SØ. i Byen, hvor nu den gl. Kirkegaards Plads findes (ved Teknisk Skoles Opf. ved 1890 søgte man forgæves efter Fundamenterne). Den nævnes tidligst i et af Roskildebispens Peder Sunesen († 1214) udstedt Dokument, ved hvilket han lægger Skt. Hans Kirke til R. Kloster. Ved kgl. Brev af ^{9/6} 1571 blev Sognefolket henvist til Klosterkirken, og det befalede, at Skt. Hans Kirkes Tiende og Rettigheder skulde henlægges til Klosterkirken, ligesom dens Inventar skulde henflyttes dertil. Kort efter er vel Skt. Hans Kirke blevet nedbrudt*). III. Resens Atl. skal der desuden ved den nordre Ende af Nøregade have ligget et *Skt. Gertrauds Kapel* el. *Hospital*. Endvidere hørte til R. i Middelald. et *Skt. Jørgens Hospital* for spedalske, der allerede nævnes 1261 og efter Reformat. vedblev at bestaa som Fattighus; 1407 og 1417 nævnes som „Forsynsmand til Spital i R.“ Hans (Jens) Glarmester. Paa middelalderlig Vis skaffede det sig en Del af sine Indtægter ved at sende en Terminbroder ud i Omegnen for at sammentigge Almisser, ligesom dets Forstander el. Terminbroderen mødte op med en Pengebøsse, hver Gang en fremmed Adelsmand gæstede Byen. 1577 fik Mouritz Pedersens Enke og Datter Livsbrev paa Skt. Jørgens Hospital; de skulde underholde det s. Antal fattige i Hosp. som hidtil. Ved Slutn. af 16. Aarh. klages der over Hospitalets slette Forfatning; Kapellet, hvori Lemmerne havde deres Bolig, var nedfaldet, Kirkegaardsmuren afbrudt osv. Paa R. Klosters Befalingsmand Love Becks Foranstaltn. blev det udbedret og afgav nu indtil sin Ophævelse i 1631 Bolig for 4 fattige, vanføre Kvinder (i 17. Aarh. kaldtes Hosp. ogsaa „Helliggesthus“, saaledes 1619). Derefter blev Godset lagt til Vartov i Kbhvn., mod at R. fik Lov til at belægge 4 Senge heri. Gaard og Kapel var nedbrudte paa Resens Tid; men en Ejendom, der rejstes paa Grunden, bærer endnu Hospitalets Navn (se Rørdam, i Kirkeh. Saml. 3. R. III p. 474). — Byen har ogsaa haft en Latinskole, der synes først at være opr. efter 1551, thi da beretter Peder Palladius, at sidste Gang han besøgte Købstæderne for at undersøge Skolerne, mærkede han ikke nogen i R. Skolen, der havde Lokale i Skt. Bendts Kirkes søndre Sideskib, ophævedes 1739 (Hundrup, Lærerstanden ved de nedl. Sk. i Køge, Ringsted etc., Roskilde 1870). — R. Bymarker, der er usædvanlig store, har tidl. tilhørt Latinskolen. Før 1800 ejede Byen kun 4 Td. Ld., men fra ^{15/12} 1809 fik Byen overdraget alle den tidl. Latinskoles Jorder paa R. Mark, i alt over 160,2 Td. H., som Arvefæste mod en Afgift af 1 Td. Byg pr. Td. Ld. efter Kapitelstakst; 1884 afhændedes dog nogle af de fjærnest fra Byen liggende Stykker.

I den nyere Tid gik det tilbage for Byen. Klosterets Ophævelse bidrog meget dertil, og Krigene, først Syvaarskrigen 1563-70 og derefter det 17. Aarh.s Krige, navnlig Svenskekrigen 1658-60 (se „Fra Ark. og Mus.“ I p. 398), med deres tyngende Byrder, gjorde deres. Dertil kom de mange voldsomme Brande, der hærgede Byen ligesom de fleste andre danske Købstæder. I Middelald. omtales Brande i 1241 el. 1242. I 1534 berettes om en stor Brand, og 1551 udgik Kongebrev til Abbederne i Sorø og R. om, at Borgerne skulde have Hjælp fra Klostrene Skove, da R. for en stor Del var afbrændt (1550), og Borgerne der havde klaget over ikke at kunne faa Bygningstømmer;

*) Reyersen (Beskr. over Skt. Bendts Kirke, p. 9) siger, at den først blev nedrevet 1766, og fortæller, at det var en Bindingsværksbygning uden Taarn; i Resens Atl. findes ingen Kirke; den af Reyersen omtalte Bygn. har vel kun været et i nyere Tid opført alm. Ligkapel, da han selv siger, at det kun benyttedes til at holde Ligprædikener i (se Løffler, Udsigt osv., p. 182). Beretningen om Branden 1747 i Kirkeh. Saml. 4. R. II tyder heller ikke paa, at der har været nogen Kirke.

¹⁹/₂ 1590 var der atter en stor Brand, der ødelagde „den bedste Del“ af Byen; ²⁰/₆ 1693 brændte største Delen af den „fattige“ By (Bircherods Dagb. p. 271); 1717 var der igen en stor Brand; ¹⁶/₈ 1747 lagdes c. ⁴/₅ af Byen i Aske, og ²¹/₆ 1806 for-tærede Luerne den halve By tillige med en Del af Kirken (om de to sidste Brande se Kirkeh. Saml. 4. R. II p. 751). Efter Svenskekrigen var R. en ringe, hensygnende By; 1672 havde den 700 Indb., og i hele det 18. Aarh. stod den stille (1769: 703 Indb.). Ogsaa i 1. Halvdel af 19. Aarh. stod den i Stampe; dens vigtigste Erhverv var det paa Markjorderne drevne Landbrug ved Siden af noget Haandværk; særlig var den kendt for sine mange Skomagere („Skomagernes By“), hvorfra der 1855 var 42 (1918: 10). Af Begivenheder i Beg. af 19. Aarh. nævnes, at Byen i 1807 blev besat af Englænderne, 1808 af Spanierne. Først efter 1850 begyndte Byen at gaa frem, navnlig efter Banens Aabning ²⁰/₄ 1856, og senere har den været i jævn Vækst. I 20. Aarh. er Forb. med Omverdenen yderligere forbedret ved Køge-R. Banens Aabn., og bedre vil det blive, naar den midtsjæll. Bane (fra Hillerød over R. til Næstved) bliver færdig og gør Byen til et Jærnbane-knudepunkt af Betydning. Endelig aabner den store Nyerhvervelse, Ringsted Kloster, Mulighed for den længe tiltrængte Udvidelse mod S.

I R. er bl. a. født Malerne Jørgen Roed 1808 og J. F. N. Vermehren 1823, Forf. Chr. Molt Wengel 1821, Digteren S. Schandorph 1836 og Forf., Præsten J. Villh. Mal-ling 1846.

Litt.: Laur. Olufsen Kock (Kok), Forf. til „Danm. dejligst Vang og Vænge“, der var Rektor ved Latinskolen 1666-73 og senere Provst i Ars Hrd. († 1691; se II p. 516), har udg. „Ringsteds Beskrivelse“, en Topografi paa Vers (i Rahbek og Nyerup, Bidr. til den d. Digtekunsts Hist., III. p. 106). — Fremmede Tropper i Sjæll. 1807 og 1808, i „Museum“, 1893, I, p. 234 fl. — J. V. Christensen, Af R. Saga, i „Tider og Skikkelser i Midtsjællands Hist.“, II, 1911. — Dske. Byer og deres Mænd, under Medv. af P. Schjærff, XXVIII, 1918. — Se i øvrigt om Litt. p. 52.

Ringsted Kloster og Kirke.

Til Danmarks ældste Munkeboliger hører **Benediktinerklosteret** i Ringsted, indviet til Jomfru Maria. Dets Grundlæggelse falder allerede under Svend Estrid-sen, om det end først 1081 el. 1082 blev fuldf. af Roskildebispens Svend Nor-bagge, hvem Æren for dets Stiftelse rettest tilkommer. Om Kl.s Skæbne i den ældste Tid haves saa godt som ingen Efterretninger; det var først, da den myr-dede Knud Lavard var blevet bisat i Klosterkirken, at det ret fik Plads i Histo-rien; til Minde om ham kaldtes det undertiden *Skt. Knuds Kloster* (c. 1170 „coenobium sanctæ Marie semper virginis et beati canuti“). Saa snart det ryg-tedes, at der skete Jertegn ved Knud Lavards Grav, lod hans unge Søn Valde-mar sammen med Svend Eriksen 1146 Liget optage og trods Ærkebisp Eskils Indsigelse henlægge i et Skrin til Beskuelse for Folket og til Helgentilbedelse. Samtidig indsattes en ny Forstander for Kl., og dette omdannedes til et Abbedi, medens det tidligere kun havde været styret af Prierer. Vald. I staar i det hele som en anden Grundlægger af R. Kl., hvis Rigdom og Magt han betydeligt for-øgede. Fra ældre Tid havde Kl. dog Besiddelser. Erik Emune havde saaledes 1135 givet Munkene 10 Mark af Byens Midsommergæld at oppebære aarlig til deres Klæder, endvidere nogle Bol paa Sjæll. og Halvdelen af R. Lund, og Svend Eriksen (Grathe) havde 1148 hertil føjet Tislund, hele Midsommergælden af Ringsted og Ret til i Høsten at kræve Dagværk. Nu berigede Vald. I Kl. med Hov Kirke i Halland og sen. (1164) med en Del af R. Mark, en Gaard i

Lynge og en i Bjærge, et Bol i Benløse og et Par paa Møn; ligeledes kundgjorde han, at enhver, der gav noget af sin Hovedlod til R. Kirke, skulde være fri for al kgl. Tynge. Det var ligeledes Vald., hvem Ringstedmunkene især havde at takke for, at deres Kirke kom til at gemme en kirkl. anerkendt Helgen, idet han hos Paven opnaaede Knud Lavards Kanonisation. Efter den højtidelige Skrinlæggelse Skt. Hansdag 1170 (se p. 41) havde R. Kl. mere end før Fordel af Pilegrimsrejserne til Helgenens Grav („Knud Lavards Levned“ er vistnok forf. i R. Kl. i 12. Aarh.). Ogsaa den stærke Tilstrømning til et til Skt. Knuds Ære opført Kapel i Haraldsted (s. d.), ved hvilket en Munk fra Ringsted stedse opholdt sig for Afladshandelens Skyld, bidrog til at forøge Klosterets Velstand.

Hvad Vald. havde begyndt, fortsatte andre. Saaledes tillagde Absalon Klosteret to store Pengeindsamlinger, hele det saakaldte Knuds-Skud og Marie-Skuddet fra Sjælls Vester- og Middelsyssel. Bisp Peder Sunesen skænkede det Skt. Hans Kirke i R. og Benløse Kirke, og Bisp Oluf Kværkeby Kirke (1309). En medvirkende Grund til Kl.s Anseelse var, at dets Kirke blev Hvilested for de danske Konger og Dronninger lige fra Vald. I, der havde bestemt at gøre den til et Monument for sig og sin Slægt, og Dronn. Sophie og med enkelte Undertagelser til Erik Menved og Dronn. Ingeborg. Derefter blev vel Sorø Klosterkirke og sen. Rosk. Domkirke foretrukne, og R. Kl.s egtl. Storhedstid var forbi; men det vedblev stedse at nyde megen Anseelse. Efter Vald. Atterdag modtog det 50 Mark i hvid Mønt mod at holde en dagl. Messe og en Aartid for ham, og Dronn. Margrethe skænkede det 1411 2000 Mk. lybsk, hvoraf de 1500 skulde anvendes til dets Bygning, medens det for Resten skulde give 9 trængende Mennesker Underhold. Ud over Kl.s Godshist. haves kun forholdsvis fåa Oplysninger om det. Pave Innocens II tog 1139 Kl. i sin Beskyttelse, og Pave Cølestin III stadfæstede 1193 Kl.s Privilegier og gav det fri Ret til at indrømme Kl.s Velgørere Gravsted i Kirken samt Ret til under Interdikt at holde Gudstjeneste for lukkede Døre og uden Klokkeringning. Aar 1241 el. 42 og 1300 hærgedes Kl. af Brand, og i Beg. af 15. Aarh. maa der være foregaaet store Bygningsarbejder ved det, siden Abbed Peter († 1425) paa sin Ligsten hædredes med Tilnavnet „restaurator hujus loci“. Klosterbrødrenes Antal har sikkert været stort, og Abbederne stod i Rang ikke meget tilbage for Sorøabbederne. Efter Reform. gik det Kl. som fl. andre Herrekl.: det fik en Tid lang Lov til at bestaa under gejstl. Styrelse, men gied efterhaanden over til rent at blive et kgl. Regnskabslen. Aar 1560 udgik der Bef. om, at Abbeden tillige med Abbeden i Sorø Kl. skulde sammenskyde 400 uforfalskede Dalere til 4 fattige Studenter, og fra 1580 maatte nogen Tid underholdes 12 Skoledisciple. Forstanderne eller, som de endnu kaldtes, Abbederne var „lærde“ Mænd (1554-61 var Hans Lauridsen Forstander, 1571-72 og 1580-83 Iver Bertelsen, i Mellemtiden Forst. for Sorø Kl., og 1583-86 Chr. Machabæus, der blev Sorø Skoles første Forst.). Aar 1592 fik Kl. en adl. Forst. i Lave Beck, men da var Munkene for længe siden uddøde. R. Kl. var derefter et Len, hvormed Landsdommerne oftere lønnedes (se videre under R. Landsogn).

Om Klosterbygningerne se under Ringsted Landsogn.

Det er dette Klosters **Kirke**, som nu er R. Sognekirke, et værdigt Minde om Byens Stortid og et af Danmarks anseligste Teglstensmonumenter, der ogsaa i den europæiske Arkitekturhist. indtager en bemærkelsesværdig Plads. Forud for den nuv. Kirke har paa samme Plads staaet en anden, mindre Bygn., opf. af

Svend Norbagger i Slutn. af 11. Aarh.; det var en enskibet Fraadstenskirke med halvrund Apsis i Ø. og en Bredde omtr. svarende til det nuv. Midtskibs. Ved de seneste, omfattende Istandsættelsesarbejder fandtes under Gulvet Rester af dens Grundmur, hvorved dens Materiale og Grundplan for første Gang er konstateret: Apsiden har ligget omtr. midt mell. de to Arkadepiller V. for Korskkæringen. I denne Kirke bisattes Knud Lavard efter Mordet i Haraldsted Skov $\frac{7}{11}$ 1131. Skjalm Hvides Sønner, der for at hævne deres Fosterbroder paa sjæll. Tingmøder ophidsede Folket ved at fremvise hans blodige Kappe, ønskede for at hædre hans Minde at føre Liget fra Haraldsted Kirke til Rosk. Domkirke, hvor alt saa mange af hans berømmelige Forfædre hvilede. Men Kong Niels frygtede, at



Skt. Bendts Kirke.

Folkets Forbitrelse over Drabet skulde bevirke Voldsomheder, hvis Bisættelsen fandt Sted her, og modsatte sig det derfor, og Liget blev da ført til R. og begr. foran Højalteret i den lille Klosterkirke. Knud blev straks af Folket kaaret til Sjæll.s Skytshelgen, og da den stedse voksende Tilstrømning til hans Grav gjorde Klosterkirken for ringe og uanselig, besluttede Vald. den store, efter at han var bleven Konge, at ombygge Kirken eller rettere sagt bygge en hel ny Kirke, der samtidig

kunde være Helgenen og hans Æt værdig. Hvornaar Opførelsen fandt Sted, ved man ikke. Ifl. en gl. Beretning skal det være sket ved 1161, og at den stammer fra omtr. denne Tid og er blevet opf. samtidig med Sorø Kirke, har vi Vidnesbyrd om dels i hele Bygningsstilen, dels i den store Lighed i begge disse Kirkers Hovedplan og Enkeltheder. Det var ved disse to Kirker og ved Esbern Snares borgmæssige Kirkebygn. ved Hærvig (Kalundb.), at man begyndte at anvende brændte Sten til større Arbejder paa Sjæll. (ligesom Vald. I anvendte dem i Muren ved Dannevirke). At *Vor Frue Kirke* har staaet færdig 1161, er dog ikke sandsynligt; men i Sommeren 1170 maa i alt Fald de vigtigste Arbejder have været fuldendte; thi $\frac{29}{6}$ s. A. blev Skt. Knuds Helgenskrin under stor Højtidelighed hensat paa Højalteret, efter at han ved Pave Alex. III's Bulle af $\frac{8}{11}$ 1169 var blevet kanoniseret. Under Højtideligheden var til Stede, foruden Kongen og Landets fornemste Mænd (deribl. Absalon), Ærkebisp Stephan af Upsala, der paa Kongens Vegne havde udvirket Kanonisationen paa en Rejse til Rom, og Bisp Helge af Oslo; Ærkebisp Eskil løftede selv Helgenens Legeme op af Graven, indsvøbte det i hvidt Silketøj og nedlagde det i Helgenskrinet. Efter Højtideligheden kronedes Valdemars Søn Knud (se p. 40). Kirken, der maa antages at have været helt fuldendt 1182, da Vald. I blev begr. der, kaldtes nu ofte *Skt. Knuds Kirke* — Navnet *Skt. Bendts Kirke* tilhører ikke den ældre Middelalder —, og Knud Hertug el. Martyr kaldtes „Sanctus Kanutus de Ringstath“ el. „Ring-

stadiensis" for at skelne ham fra den i Odense skrinlagte Knud Konge, „Sanctus Kanutus Othoniensis“.

Kirken opførtes helt af røde Teglsten; det forholdsvis korte, 56,5 m lange og 7,5 m brede Hovedskib har samme Højde som Højkoret og Korsfløjene (over 17,6 m til Hovedskibets Hvælvinger), de 3,2 til 3,8 m brede Sideskibe gjordes meget lavere. Grundplanen blev en treskibet Korskirke. Koret afsluttedes med en bred Apsisrunding, og ved Østsiden af hver af Korsarmene lagdes ligesom i Sorø to Kapeller, der imidlertid ikke som dér afsluttedes med en lige Mur, men med Apsider, hvoraf Kirken saaledes i alt fik 5. Ved Buer bragtes der Forb. mell. Koret og de to nærmestliggende Kapeller, og ved smukt prydede Buer aabnedes alle 4 ud mod Korsfløjene. Portaler anlagdes ved Vestgavlen og den nordre Korsgavl, den sidste rigt profileret og udstyret med et Par Sidesøjler. Middel-skibets og Korsarmenes Murflader udsmykkedes med forsænkede dekorative Pilleled. Arkadebuerne mel. Hoved- og Sideskibe og Gjordbuerne i Sideskibene fik til Støtte runde Halvsøjler med Trapezkapitæler. Den romanske Stils Rundbuer blev raadende overalt ved Vinduer og Buer, ligesom ogsaa ved den af korte Halvsøjler baarne Rundbuefrise, der løber under Gesimsen. — Som saa ofte ved større middelald. Byggeføretagender, hvortil en længere Aarrække er medgaaet, mærkes der stadig Ændringer under Udførelsen af den oprindl. Byggeplan; det menes saaledes, at Koret oprindl. har været planlagt adskilligt kortere, idet de svære, afbrudte Halvsøjler paa Østsiden af Buerne fra Koret ud mod Sidekapellerne har været bestemt til at støtte Korsskæringens Buer. I Hoveddapsins Opbygning iagttages en saadan Modsætning mel. den nedre, rigt profilerede Vinduesrække og den øvre, at man tidl. med Urette har antaget, at den sidste skyldtes en sen. Forhøjelse af Koret efter Branden i 1241, men ogsaa her maa der under Udførelsen af Arbejdet være sket en Ændring af den oprindl. Plan. Efter Branden i 1241, der voldte Kirken saa betydelig Skade, at den først i 1268 kunde indvies igen, indlagdes der derimod Krydshvælvinger i Højkirken og Korsarmene, medens Sideskibene allerede fra Beg. af maa have haft Hvælvinger. Kirken fik saaledes i alt flg. Hvælvinger: 2 i Koret (foruden Apsidens), 2 i hver af Korsarmene og 1 i hvert af deres Kapeller, 1 i Korsskæringen og 6 i hvert af Langhusets 3 Skibe. Ribberne i de nye Hvælv. bæres af smaa Hjørnesøjler, Buerne er spidsbuede. Der skete ved Indbygningen af Hvælvinger en betydelig Forstyrrelse i Højkirkens oprindl. Vinduesinddeling, nogle dækkedes af Buerne, og andre kom til at sidde skævt i Fagene. — Klosterbranden 1300 synes ikke at have berørt Kirken i større Grad. Efter en gl. Beretning blev der under Kl.s Abbed Byrge 1475 i Stedet for det gl. Spir over Korsskæringen opf. et „nyt Taarn“ med Spir, udf. af den kunstforstandige Mand Mathias kaldet Kyme, Borger i Rosk., og i Spirets Knap blev der indlagt flere Helgenlevninger, bl. a. Stykker af Skt. Knud Hertugs Kappe og Svededug (se Kirkeh. Saml. 3. R. II p. 367). I Slutn. af 16. Aarhundrede blev der foretaget fl. Byggearbejder^{*)}, bl. a. synes Taarnet i denne Tid at have faaet et nyt Spir i Renæssancestil (1577 fik Abbeden

^{*)} Et Kongebrev af $\frac{4}{10}$ 1582 til Abbed Iver Bertelsen i R. Kl. giver ham Tilladelse til at opkræve i alle Landsbykirker i Sjæll.s Stift en halv Daler af hvert Pd. Korn's Indtægt, de havde haft i s. Aar, til Hjælp ved Kirkens Restauration, da den var „meget brøstfældig“. Næste Aar udgik der atter Kongebrev til s. Abbed, at Kirkeladen ved Benløse Kirke, som var forfalden, maatte nedbrydes og Stenene sælges til ham for en rimelig Pris, da han klagede over Mangel paa Sten til Bygningsarbejderne ved R. Klosterkirke. Det er sikkert ogsaa til Klosterkirken, der sigtes, naar Kongen $\frac{9}{10}$ 1592 bevilger, at der til Hjælp ved Istandsættelsen af „Sognekirken“ i R., som Borgerne havde klaget over var meget brøstfældig, maatte udredes et Pd. Korn af hver Landsbykirke i Sjæll., som ikke selv var brøstfældig.

i Sorø kgl. Bef. til at skaffe Abbeden i R., hvad han behøvede til Kl.s og Kirke-taarnets Istandsættelse). Men i øvrigt har Kirken vistnok ikke undergaet større Forandringer før efter den ødelæggende Brand ^{21/6}1806, der begyndte i det til Kirken umiddelbart stødende R. Kl. Vel udholdt Hvælvingerne for største Delen Vægten af det nedstyrtende brændende Spir og de halvsmedede Klokker — Hvælvingerne i søndre Sideskib, der vistnok var nye og af Bræddeværk, faldt dog for en Del



Korparti af Skt. Bendts Kirke.

sammen —, saaledes at Kirken i det væsentlige frelstes. Men Hovedskibets vestl. Del ødelagdes helt, idet Hvælvingen noget efter styrtede ned og sønder slog Orgelet, og ligeledes Kapellerne ved Korsfløjenes østre Side, hvoraf det søndre havde tjent til Lokale for Latinskolen fra c. 1580 til dens Ophævelse 1739, og det nordre havde været Domhus for Landstinget fra 1584 til dets Ophør 1805. Det trak længe ud med Istandsættelsen (C. Molbech fortæller i sine Ungdomsvandr., at Kirken i 1813 brugtes til Hømagasin), og man omgikkes endog med Tanken om helt at nedbryde Kirken og opføre en ny, men af Mangel paa Midler maatte man nøjes med en Restauration (fuldendt 10 Aar efter Branden), som blev foretagen med stor Uforstand, og hvorved den ærværdige Kirke blev meget mishandlet. Kapellerne fjærnedes helt, der lagdes eet Tag over alle 3 Skibe, det søndre Sideskib fik Hvælvinger af pudsede Brædder, Taarnet fik et næsten fladt Tag, Højkirkens Vinduer tilmuredes, og Vinduerne i Lavkirken udvidedes, Resterne af Langskibets vestl. Fag forsvandt helt og blev erstattede med en pudset Gavl i Tidens Manér, og hele Kirkens Ydre blev overkalket, ja til Dels malet som røde Sten med hvide Fuger. Kort efter 19. Aarh.s Midte begyndte man, særlig paa Tilskyndelse af Provst Steenberg († 1871), saa smaat at raade Bod paa de værste Misgreb. Tagene paa Midtskibet og Sideskibene fik atter deres oprindl. Form, Højkirkens Vinduer aabnedes igen, Cementpudsen fjærnedes, saa at de

sammen —, saaledes at Kirken i det væsentlige frelstes. Men Hovedskibets vestl. Del ødelagdes helt, idet Hvælvingen noget efter styrtede ned og sønder slog Orgelet, og ligeledes Kapellerne ved Korsfløjenes østre Side, hvoraf det søndre havde tjent til Lokale for Latinskolen fra c. 1580 til dens Ophævelse 1739, og det nordre havde været Domhus for Landstinget fra 1584 til dets Ophør 1805. Det trak længe ud med Istandsættelsen (C. Molbech fortæller i sine Ungdomsvandr., at Kirken i 1813 brugtes til Hømagasin), og man omgikkes endog med Tanken om helt at nedbryde Kirken og opføre en ny, men af Mangel paa Midler maatte man nøjes med en Restauration (fuldendt 10 Aar efter Branden), som blev

røde Tegl atter kom til Syne, m. m. I 1868-69 blev der under Ledelse af Etatsraad Chr. Hansen foretaget en større Restauration, idet søndre Korsgavl blev ombygget, Koret fik en ny Hvælv. m. m.; ligeledes blev sen. et Stykke Jord ved vestre Gavl købt, og der er opf. en ny Kirkegaardsmur mel. Kirkens og Kl.s Grund. Men disse Arbejder udførtes dog uden fornøden Hensyntagen til de oprindl. Former og gjorde ikke en virkelig Restaur. mindre ønskelig. Denne er endelig 1901-9 blevet gennemført af Etatsrd. H. B. Storck, der med stort Mesterskab har skilt sig ved den overordentlig vanskelige Opgave. Saa mishandlet Kirken var blevet i ældre og nyere Tid, maatte Istandsættelsen nødvendigvis blive meget gennemgribende. De 4 Kapeller paa Østsiden af Korsarmene, der som nævnt efter Branden i 1806 var fjærnede, genopførtes paa Grundlag af de fremgr. Fundamenter, hvad vistnok alle, under Hensyn til deres ganske særlige Interesse, vil kunne bifalde, selv om Rekonstruktionen ikke i alle Forhold kunde blive fuldt sikker. Da Vestfaçaden fra forrige Aarh.s Beg. umuligt kunde bibeholdes, rekonstrueredes den ældre Façade paa Grundlag af gl. Tegninger, idet samtidig det ene Fag tilbyggedes, som efter Branden var fjærnet, men hvis Grundmure genfandtes. Hvælvingerne i Højkirken, der havde forskudt sig, ombyggedes; Hvælvingsbuernes Vægpiiler erstattedes med Udkragninger under Buerne, hvorved de under disse skjulte, dekorative Led i Murene, der foran er omtalt, atter er komne til Syne. Et nyt, enkelt Pyramidespir paabyggedes Taarnet, da Arkitekten ikke mente at turde rekonstruere dets Renæssancespir. Ved søndre Korsgavl anlagdes desuden et Varmeværk for Kirken. Vægpuksen afbandedes over hele Kirken, der nu staar med røde Munkesten ligesom i sin allerførste Tid. Om de Kalkmalerier, der ved s. Lejlighed fremdroges, se ndfr.

Er selve Bygningen mærkelig, har dog dens Indre med sine rige hist. Minder ikke mindre Interesse. Som allerede omtalt (p. 41) blev *Knud Lavard* begr. i den første af Svend Norbagger opf. Stenkirke foran Højalteret; nu betegner en Ligsten, der blev lagt 1855 lige ved Opgangen til Koret, Pladsen for hans oprindl. Gravsted og er tillige et Vidnesbyrd om, hvormeget mindre den gl. Kirke har været. Aar 1170, da Knud var bleven kanoniseret, blev hans Helgenskrin henstillet paa det til Jomfru Maria og Skt. Knud Hertzog indviede Højalter, der stod helt mod Ø. i Koret*). Men Vald. havde ogsaa bestemt Kirken til Hvilested for sig og sin Slægt, og der jordedes 21 fyrstl. Personer, deribl. *Vald. I*, hans Dronn. *Sophie* og Søn *Chrf., Knud VI* og hans Søster *Richizza*, Dronn. af Sverige, *Vald. II* og hans Dronninger *Dagmar* og *Berengaria*, den unge udvalgte Konge *Vald. III* og hans Gemalinde *Eleonora*, *Erik Ploppening*, Erik Klippings Dronn. *Agnes*, *Erik Menved* og hans Dronn. *Ingeborg*, den svenske Kong *Birger Magnussen* og hans Dronn. *Margrethe*. I et Skab i Korvæggen opbevares den saakaldte *Ringstedske Tavle*, et Pergamentsblad, hvorpaa Munkene i 2. Halvdel af 15. Aarh. (muligvis Kopi af et ældre Blad) har givet en nøjagtig Beskr. af alle de i Kirken begr. kgl. Personer med Angivelse af Stedet, hvor hver enkelt ligger. Ringstedtavlen, der 1808 indsendtes til Museet for nord. Oldsager, men atter 1851 kom tilbage til Kirken, indeholder dog kun Navnene paa 20 Personer; en i nordre Korsfløjs Forhal i 19. Aarh. ophængt Trætavle har 21, idet her er medtaget den sidst jordede, *Chrf. II's Søn Erik*. Denne mærkelige

*) Munkene i Esrum havde givet Vald. I Guld til dermed at forgylde Faderens Skrin. Senere synes Helgenskrinet at have været stillet inde i Alterbordet. Da Biskop Gotskalk Ahlefeldt af Slesvig besøgte R. Kirke 1513, lod han Skt. Knuds Grav, 3: Skrinet, aabne og udtog nogle Ben, som han førte med til sin Domkirke i Slesvig. Skt. Knuds Hoved skal efter Reformat. være blevet overladt Katolikkerne og være kommet til Skt. Denis i Frankrig.

Række af Grave blev dog ikke uberørt i Tidens Løb. Den eneste bevarede oprindl. Gravplade er den over *Erik Menved* og Dronn. *Ingeborg*, der ligger midt for Indgangen til Koret kort Ø. for Kongeparrets Grave (se ndfr.), og som nu er den eneste tilbageværende af sit Slags i Danmark (restaur. 1883). Det er en svær, c. 2,7 m lang og 1,7 m bred stukket Messingplade, der ligger over en sort Marmorsten, og paa hvilken er indgraveret i brede Omrids de afdødes Skikkelser



Skt. Bendts Kirkes Indre.

(Ansigtene var af Alabast, Kongens fornyet ved Restaureringen). Kongen bærer Krone, Sværd og Scepter; han er iført en fodsid Kjortel, broderet med de danske Leopard og Hjerter, og under hans Fødder sidder to Løver; Dronningen bærer Krone og Hovedlin og holder i den ene Haand en Bønnebog, i den anden et Scepter, og foran hendes Fødder sidder to Hunde. Omkr. Figurerne er der en Ramme med gotiske Spidsgavle, hvori Apostle, Helgener og gammeltestamentlige Konger m. m. Om Kanten løber en Indskr. Dette stilfulde og med glimrende Virtuositet udførte Kunstværk stammer fra Flandern (se Fr. Beckett, i Tidsskr.

for Ind. 1906 p. 25 flg.). De øvrige Ligsten er forsvundne. I 16. Aarh. blev Gravene, der vist tidl. betegnedes ved Egetræstavler, dækkede med Ligsten i Renæssancestil (Klosterforstander Iver Bertelsen, † 1583, har Fortjenesten af Kongegravenes Restauration), og fra Slutn. af 17. Aarh. begyndte man ved Anlæg af private Grave i Koret at trænge forstyrrende ind paa de kgl. Begravelser, hvorved Dronningerne Dagmars og Richizzas saavel som Vald. III's og fl. ved hans Side liggende Hertugers Grave blev ødelagte. — Da Ligstenene fra 16. Aarh. var blevne ødelagte, blev de 1855 erstattede med nye af Kamp, som nu ligger i Kirken lige ved Opgangen til Koret, medens Knud Lavards Sten fra 17. Aarh. (anskaffet af Jørgen Seefeldt, Landsdommer i Sjæll. 1630-62) blev indmuret i nordre Korsfløjs Mur. Fred. VII lod samtidig (1855) foretage en Undersøgelse af Gravene, der lededes af Kongen selv med Bistand af Oldgranskerne Prof. Worsaae, Herbst og Strunk, Anatomen Prof. Ibsen, Bygningsinspektør Kornerup og Maleren Heinr. Hansen. Uagtet det viste sig, at Gravene til Dels var forstyrrede, gav Undersøgelsen interessante Resultater. Det viste sig, at Ligene var nedlagte i smukt murede Kister med særskilt Rum til Hovederne, brede over Skuldrene, smalle over Fødderne samt omhyggeligt dækkede enten med store Fliser eller med tagdannede Laag. *Vald. I's* Lig var uberørt, og hele den c. 1,9 m lange Benrad var indhyllet i et Læderhylster; bag Hovedet laa en Blyplade med latinsk Indskr., hvori Kongen berømmes som Slavernes mægtige Betvinger, det undertrykte Fædrelands herlige Befrier, Fredens Genopretter og Bevarer, den første, der omvendte Rügens Beboere, efter at have overvundet dem, Opbyggeren af den af brændte Sten opf. Mur ved Dannevirke og Anlæggeren af Fæstningen paa Sprogø. Pladen har paa den ene Side en kortere Indskr., paa den anden en Gentagelse deraf i en fyldigere Form, hvis Lighed med de Udtryk, Svend Aagesen anvender i sin Historie, man længe har været opmærksom paa. Efter Prof. Gertz' sandsynlige Formodning (se Litt. p. 52) er den kortere Version den oprindl., der maaske ved en Restauration af Graven er blevet kasseret. I *Dagmars* Grav fandtes intet (om det byzantinske, emaillerede Guldrelikviekers fra 9.-10. Aarh., der skal være optaget tidl. af Graven og nu findes i Nationalmus., se G. Stephens, *Queen Dagmars cross*, Kbh. 1883), men af *Berengaria* fandtes et helt Skelet samt Hovedskallen, hvis smukke Form vidnede om hendes Skønhed, og en svær Haarfletning*). Ved Undersøgelsen af *Knud VI's* Grav viste det sig, at han har været ualm. høj, nemlig c. 240 cm; *Vald. II* har været 220 cm. Ved *Eleonoras* Lig, der viste Spor af stærk Benedder, som vel har forvoldt hendes Død, stod en Blykiste med Liget af et lille Barn. *Erik Ploppennings* Lig, der først var blevet jordet i Sortebrødrenes Kirke i Slesvig og derpaa var blevet ført til Skt. Hans Nonnekl. sammesteds, blev 1257 flyttet til R. og begr. i Koret, men 1520 atter taget op og efter Biskop Lage Urnes Foranstaltn. indmuret i nordre Væg. En Sandstensplade med en lat. Indskr. dækker over en Fordybning, hvori der stod en lille Egetræskiste med nogle faa Ben. Hans oprindl. Grav i Kirken fandtes ved en Undersøgelse 1901 under Korshvælvingen; den har haft en Opbygning op over Gulvet, hvorpaa antagelig et Monument har været anbragt. Ved den foregik efter en gl. Beretning talrige Mirakler, især inden 1300, og Erik fejredes som en folkelig Helgen. Ø. for denne fandt man ved s. Lejlighed — svarende til Ringstedtavlens Angivelse — Dronn. *Agnes'*, *Erik Menveds*, Dronn. *Ingeborgs*

*) Blypladen tillige med en Haarlok af Vald. I, Berengarias Haarfletning og noget Tøj, der fandtes paa Ligene, opbevares nu i et Skab i Korets nordre Væg. I et Skab i den østre Væg staar Gibsafstøbninger af Dronn. Sophies og Berengarias Kranier.

og Kong Birgers Dronn. *Margrethes* Grave, medens Kong Birgers egen Grav var sløjftet, formentlig ved Alterets Opstilling paa dette Sted i 1699, der vel ogsaa har foranlediget Flytningen af Erik Menveds Gravplade et kort Stykke mod Ø.

I Renæssancens Tid blev Koret prydet med en Række Billeder af de der begr. kgl. Personer, af hvilke Bill. der under Kalken i 1868 fandtes Rester; men under disse meget haandværksmæssig udf. Bill. var der Levninger af en endnu ældre, langt bedre malet Udsmykning fra Beg. af 14. Aarh. Det viste sig, at der paa Sidevæggene under Vinduerne har været malet brede Friser med siddende Konger og Dronninger, der holder det danske Kongevaaben, af hvilke Friser endnu et Stykke er bevaret paa søndre Væg, og denne blev tillige med andre Kalkmalerier fremdraget 1879 af Kornerup. Imellem Vinduerne i Korrundingen fandtes 3 stilfulde Figurer i overnaturlig Størrelse: en ukendt Helgen med Bog og Palmegren, Jomfru Maria med Barnet og Knud Lavard med Krone og Scepter som Obotriternes Konge. En 4. Figur, rimeligvis Skt. Benedikt, er blevet ødelagt 1582, da Fr. II's og Dronn. Sophies Vaaben blev malet paa dens Plads. I Felterne fandtes der Spor af et Fodstykke med Mørkets Aander, der nedtrædes af Hovedfigurerne (se M. Petersen, Kalkmal. p. 121). Ved Kirkens sidste Istandsættelse fremdroges i Korshvælvingen nogle meget interessante, monumentale Malerier fra lidt ældre Tid end Korets (c. 1300): Christus og Maria, Knud Lavard, Erik Plovpenning og Dronning Agnes, Erik Menveds Moder, hvortil som mindre Sidebilleder slutter sig Erik Plovpenning's Drab og Optagelsen af hans Lig; disse Bill. maa sættes i Forb. med Helgendyrkelsen ved hans Grav under denne Hvælving (se ovfr.; Berl. Tid. Aften, ^{20/2} 1903). Desuden er Hovedskibet i Korset ligesom i Sorø prydet med en lang Frise med 94 middelald. Vaabenskjolde, indeholdende Vaabener af flg., nu for største Delen uddøde Slægter: Skave, Krumpen, Urne, Bille, Meinstrup, Hardenberg, Grubbe, Dyre, Oxe, Rosengård m. fl. Vaabnerne var i 16. Aarh. blevet opmalede og delvis forvanskede, og man har derfor ved den moderne Restauration ligesom i Sorø søgt at rekonstruere de oprind. Former, hvoraf der under Hvidtekalken fandtes Rester.

Hvorledes det ældste, p. 47 omtalte Højalter har set ud, ved man ikke. Senere, rimeligvis i 15. Aarh., opstilledes der paa Alterbordet et Alterskab med to Fløjdøre og prydet med udsk. og forgyldte Figurer: Maria med Barnet, de hellige tre Konger, Flugten til Ægypten, Christus i Templet med de skriftkloge og Fremstillinger af Lidelseshist. Men ogsaa dette Alter, som efter Beretningerne har været et prægtigt Arbejde, er nu forsvundet (i Kirken findes dog bevaret en enkelt Figurgruppe af den nuv., i Barokstil udsk. Altertavle med et Maleri i Midten: Nadverens Indstiftelse, af Abrah. Wuchters fra 1656; den opstilledes 1699 paa Foranstaltn. af Sognepræsten Mag. Blichfeldt († 1717) og antages at være en Gave fra ham. Alteret, der en Tid havde haft sin Plads i Korets vestligste Parti, flyttedes ved sidste Istandsættelse tilbage til Højalterets gl. Plads ved Korrundings Begyndelse. Paa begge Sider af Koret staar en Række Munkestole (i alt 22) med Paneler, foroven prydede med naive Relieffer, der fremstiller Scener af det gl. (paa søndre) og det nye Test. (paa nordre Side). Dette Billedskærerarbejde synes udf. af den samme Mester, som 1420 forfærdigede Korstolene i Rosk. Domkirke. Sandstensfonten, vistnok fra 12. Aarh., bestaar af et med Ornamenter prydet firkantet Fodstykke, der bærer en cylinderformet Kumme, i hvis rundbuede Felter der er Relieffer med Æmner fra det nye Test. Prædikestolen, paa Hovedskibets søndre Væg, er fra 1609, rigt udsk. med Bill. af Evangelisterne og allegoriske Figurer. Stoleværk af Eg fra 1591. Orgelet, i Kirkens vestre Ende, er

ligesom Alteret en Gave af Mag. Blichfeldt; det ornyedes delvis ved sidste Restauration.

Af mærkelige Ligstene og andre Mindesmærker i Kirken nævnes des-



M. Olufsen Krognos Ligsten.

uden flg.: I Kapellet ved Korets Nordside ligger en Ligsten over Mourits Olufsen Krognos, † 1550, samt over hans Moder, Anne Mouritsd. Gyldenstjerne, † 1545, og hans Hustru, Elline Gøye, † 1563, den største Ligsten i Danmark, c. 4 m lang og 2 m bred. Ved Siden af den ligger en Ligsten over

Sønnen Oluf Mouritsen Krognos, † 1573, og hans Hustru, den fra Fr. II's Hist. kendte Anne Hardenberg, † 1589. Paa Korets nordre Væg hænger et af Marmor og Alabast forærdiget, værdifuldt Epitafium, opsat 1575 af Anne Hardenberg for hendes Mand. I det nordligste af Korsarmenes Kapeller findes Ligsten over Niels Pedersen Gyldenstjerne, † c. 1456, Johan Beck til Førslev, † 1600, Torbern Oxen til Nielstrup, † 1547, og Abbeden Hans Mortensen, † 1537. I søndre Korsfløj er der opstillet flere Ligstene, deribl. over Jakob Jensen Skave, c. 1381, og Hustru Kirsten, over Jens Skave med Hustru Kirstine og Sønnen Niels Skave fra c. 1500, over Herluf Skave, Væbner til Eskilstrup, † c. 1505, og Hustru Øllegaard Henningsd.; i nordre Korsfløj er der Ligstene over Abbederne Niels Hansen, fra 1540, der er fremstillet som et af Orme og Tudser omgivet Skelet med Krumstaven i Haanden, Peder Nielsen, † 1518, og Hans Lauridsen, † 1561, samt over Borgmester Mads Lauridsen, † 1697, med Hustru og Børn. — I Hovedskibet hænger 3 Epitafier, det ene over Klosterforstanderen Iver Bertelsen, † 1583, og Hustru Else Mule (hvis Ligsten i Brudstykke findes i nordre Sideskib), det andet over Borgm. Mads Lauridsen, fra 1683, det tredje over Mag. Blichfeldt, fra 1681. I en Arkadebue mel. Hovedskibet og det nordre Sideskib er indsat et Epitaf. over Krigsråd. Peter Johansen Neergaard til Ringsted Kl., † 1772, og Hustru Kirstine Tønnesd., † 1751 (af C. F. Stanley). Over Fru Kirstine findes desuden en Ligsten, der oprindl. har ligget over Abbed Peters Grav, † 1425 (se p. 43). I nordre Sideskib i et Kapel op til Korsfløjen findes Kirkens største og mærkeligste nyere Monument, et af Wiedewelts betydeligere Arbejder, best. af en 6,9 m høj Pyramide af blaat Marmor og to brunlige Marmorkister med hvide Marmortavler, Portrætmed. og andre Prydelser, rejst 1791*) af Anna Marie Neergaard, † 1802, for hendes Mand Etatsråd. Jens Bruun Neergaard til Svenstrup, † 1788. — I Forhallen ved Indgangen i nordre Korsfløj hænger et af Jørgen Roed malet og af ham til Kirken skænket Billede: Simeon og Anna med Jesusbarnet.

En i 1833 omstøbt Klokke fra 1336 havde en i smukke Majuskelbogstaver affattet Indskr., der meldte, at den var støbt til Ære for den hellige Erik (uden Tvivl Erik Plovpenning), da Johs. Guytha var Borgmester („Senator“) og Nicolaus, „kaldet Kudich“, var Provisor (Claus Limbek Kudy. Se C. Nyrop, Dske. Kirkeklokker, i Kirkeh. Saml. 3 R. IV p. 169. Af Klokken findes Afbildning i Nationalmuseets Arkiv).

Kirken ejede Maj 1920 i Arvefæsteafgifter af R. Kbst. 265 Kr., R. Landsogns Kirketiende (Afløsningssum 53,677 Kr., Rente 2147 Kr.), R. Kbst. Kirketiende (Afløsningssum 38,388, Rente 1536 Kr.) samt i Kapitaler 41,912 Kr.

Litt. til Kl. og Kirken: Dske. Mag. I, p. 67 fl. — Daugaard, Om de d. Kl. i Mideldal., p. 201 fl. — H. Olrik, Knud Lavards Liv og Gerning. Kbh. 1888, p. 270 fl. — A. Reyersens, Beskr. over Skt. Bendts Kirke i R. med dens gl. og nye Mærkværdigheder, Kbh. 1779. — E. C. Werlauff, Beskr. over Erik Menveds og Dronn.s Gravminde i R. Kirke, Kbh. 1815 (jfr. ogsaa Antikv. Annaler III p. 3 flg.). — J. J. A. Worsaae og C. F. Herbst, Kongegravene i R. Kirke, aabn., istandsatte og dækkede med nye Mindestene ved Hs. Maj. Kong Fr. VII, Kbh. 1858. — J. B. Løffler, Uds. over d. Kirkebygn., p. 169 fl. og 177 fl. — J. B. Løffler, Gravmonumenterne i R. Kirke, Kbh. 1891. — V. Hjort, R. Kirke, dens Minder og Hist., Ringsted 1891. — J. V. Christensen, R. Kloster i de skiftende Tider, i Aarb. f. Sorø Amt II, 1913. — H. Storck, Skt. Bendts Kirke i R. før og efter Istandsættelsen, Kbh. 1909. — M. Cl. Gertz, Scriptores minores historiae danicae II p. 7 flg. og 87 flg. (1918-20).

*) Dr. theol. M. Smith, Sognepr. til R. og Benløse, skødede $\frac{7}{7}$ 1791 sin Begravelsesplads i Kirken til Anna Marie Neergaard for 150 Rd.